

Регіональна економіка

УДК 65.011.3(477.54)

Жилякова Олена Валеріївна

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів та обліку*

Харківський державний університет харчування та торгівлі

Жилякова Елена Валерьевна

*кандидат экономических наук,
доцент кафедры финансов и учета*

Харьковский государственный университет питания и торговли

Zhyliakova Olena

PhD in Economics,

Associate Professor of the Department of Finance and Accounting

Kharkiv State University of Food Technology and Trade

ORCID: 0000-0003-4580-1752

Андрющенко Ірина Сергіївна

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів та обліку*

Харківський державний університет харчування та торгівлі

Андрющенко Ирина Сергеевна

*кандидат экономических наук,
доцент кафедры финансов и учета*

Харьковский государственный университет питания и торговли

Andriushchenko Iryna

PhD in Economics,

Associate Professor of the Department of Finance and Accounting

Kharkiv State University of Food Technology and Trade

ORCID: 0000-0002-4028-6782

**ДІАГНОСТИКА КРИЗОВОЇ СИТУАЦІЇ В ТОРГОВЕЛЬНІЙ ГАЛУЗІ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

**ДИАГНОСТИКА КРИЗИСНОЙ СИТУАЦИИ В ТОРГОВОЙ
ОТРАСЛИ ХАРЬКОВСКОЙ ОБЛАСТИ**

**DIAGNOSTICS OF CRISIS SITUATION IN THE TRADE INDUSTRY
OF KHARKIV REGION**

Анотація. Комплексне дослідження характеру впливу чинників макrorівня, на розвиток торгівлі в країні впливає на формування загальної антикризової стратегії підприємств торгівлі. Від його результатів залежить весь комплекс інструментарію щодо подальшого прогнозування та оцінки факторів кризовості на мезо- та макrorівнях. Торгівля як важлива галузь економіки Харківського регіону потребує особливого, систематичного аналізу з метою виявлення потенційного кризового стану та розробки превентивних антикризових заходів.

Метою дослідження стало спостереження динаміки основних соціально-економічних індикаторів розвитку галузі торгівлі на макро- та мезорівнях та якісна оцінка ймовірності виникнення кризової ситуації в галузі торгівлі Харківської області.

Для визначення набору ключових критеріїв щодо комплексної оцінки ймовірності настання кризової ситуації в регіоні, систематизовано підходи до даної оцінки провідних фінансових установ світу. В основу оцінки покладено експертний метод, який надав можливість визначити чинники безпосереднього впливу на формування антикризової політики регіону та стратегії для торговельного підприємства. Результати проведеного дослідження дозволили визначити три ключові групи критеріїв: «Фактори розвитку бізнесу», «Переваги регіону» та «Рівень несприятливості регіональних умов», кожна з яких формується на основі власної системи індикаторів, враховуючи специфіку галузі торгівлі. Для

визначення найбільш гострих проблем в соціально-економічному розвитку Харківської області було застосовано інструмент аналізу причинно-наслідкових зв'язків між різними факторами і результатом – діаграму Ісікави.

Результати якісної оцінки імовірності настання кризової ситуації в галузі торгівлі Харківської області за 2014-2018 рр. свідчать про те, що імовірність настання кризової ситуації в торговельній галузі регіону оцінюється як середня, але у порівнянні з оцінкою за 2010-2014 рр. зростає та наближається до границі з високим рівнем ймовірності кризи. Ключовими завданнями управління на підприємствах торгівлі має бути активація зусиль щодо зміцнення внутрішньої антикризової стійкості.

Ключові слова: *криза, торгівля, підприємство торгівлі, антикризове управління, регіон.*

Аннотація. *Комплексное исследование характера влияния факторов макроуровня, на развитие торговли в стране влияет на формирование общей антикризисной стратегии предприятий торговли. От его результатов зависит весь комплекс инструментария для дальнейшего прогнозирования и оценки факторов кризисности на мезо- и макроуровнях. Торговля как важная отрасль экономики Харьковского региона требует особого, систематического анализа с целью выявления потенциального кризисного состояния и разработки превентивных антикризисных мер.*

Целью исследования являлось изучение динамики основных социально-экономических индикаторов развития отрасли торговли на макро- и мезоуровне и качественная оценка вероятности возникновения кризисной ситуации в отрасли торговли Харьковской области.

Для определения набора ключевых критериев комплексной оценки вероятности наступления кризисной ситуации в регионе

систематизированы подходы к данной оценке ведущих финансовых учреждений мира. В основу оценки положены экспертный метод, который дал возможность определить факторы непосредственного влияния на формирование антикризисной политики региона и стратегии для предприятия. Результаты проведенного исследования позволили определить три ключевые группы критериев: «Факторы развития бизнеса», «Преимущества региона» и «Уровень неблагоприятности региональных условий», каждая из которых формируется на основе собственной системы индикаторов, учитывая специфику отрасли торговли. Для определения наиболее острых проблем в социально-экономическом развитии Харьковской области было применено инструмент анализа причинно-следственных связей между различными факторами и результатом – диаграмму Исикавы.

Результаты качественной оценки вероятности наступления кризисной ситуации в отрасли торговли Харьковской области за период 2014-2018 гг. Свидетельствуют о том, что вероятность наступления кризисной ситуации в торговой отрасли региона оценивается как средняя, но по сравнению с оценкой за 2010-2014 гг. выросла и приближается к границе с высокой степенью вероятности кризиса. Ключевыми задачами управления на предприятиях торговли должна стать активация усилий по укреплению внутренней антикризисной устойчивости.

Ключевые слова: *кризис, торговля, предприятие торговли, антикризисное управление, регион.*

Summary. *A comprehensive study of the nature of influence of macrolevel factors on the trade development in the country, influences the formation of the general anti-crisis strategy of trade enterprises. The whole complex of tools for further forecasting and assessment of crisis factors at mesolevel and macrolevel depends on its results. Trade as an important sector of the economy of the*

Kharkov region requires a special, systematic analysis in order to identify a potential crisis state and to develop preventive anti-crisis measures.

To trace the dynamics of the main socio-economic indicators of the trade industry development at macrolevel and mesolevel and to provide a qualitative assessment of the probability of a crisis situation in the trade industry of Kharkiv region.

To determine a set of key criteria for the complex assessment of the probability of a crisis situation in the region, the approaches of the world's leading financial institutions to this assessment have been systematized. The assessment was based on an expert method which made it possible to determine the factors that directly influence the formation of the anti-crisis policy of the region and the strategy for the enterprise. The results of the study allowed to identify three key groups of criteria: "Business Development Factors", "Advantages of the Region" and "Level of Adverse Regional Conditions", each of which is formed on the basis of its own system of indicators, taking into account the specifics of the trade industry. To identify the most acute problems in the socio-economic development of Kharkiv region, there was applied Ishikawa diagram which is a tool for the analysis of cause and effect relationships between various factors and the result.

The results of a qualitative assessment of the probability of a crisis in the trade industry of Kharkiv region in 2014-2018 are indicate that the probability of a crisis in the trade industry of the region is rated as average, but compared with the rate in 2010-2014 it has been increased and approaching borders with a high probability of crisis. The key tasks for management at trade enterprises should be to activate efforts to strengthen internal crisis stability.

Key words: *crisis, trade, trade enterprise, crisis management, region.*

Постановка проблеми. В періоди фінансово-економічної кризи набувають актуальності антикризові програми та стратегії розвитку.

Враховуючи, що система адаптивних заходів антикризової стратегії, а саме раннє розпізнавання, запобігання, розширення та мінімізації наслідків кризи, має довгострокову спрямованість, системна діагностика соціально-економічних індикаторів розвитку реалізується через діагностику та стратегічний аналіз, який доцільно здійснюватися за каркасом наступної конструкції: «держава – регіон – галузь – підприємство».

Комплексне дослідження характеру впливу чинників макrorівня, на розвиток торгівлі в країні, впливає на формування загальної антикризової стратегії підприємств торгівлі. Від його результатів залежить весь комплекс інструментарію щодо подальшого прогнозування та оцінки факторів кризивості на мезо- та макrorівнях. Торгівля як важлива галузь економіки Харківського регіону потребує особливого, систематичного аналізу з метою виявлення потенційного кризового стану та розробки превентивних антикризових заходів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем та поширення криз в економіці країни або регіону присвячені роботи таких зарубіжних та вітчизняних науковців, як Ричихина Н.С. [1], Зверяков М. І. [2], Линник О. І. [3], Фролова Л. В. [4], Семиноженко В. П. [5] та ін. Враховуючи наявні результати досліджень науковців, в яких комплексно досліджені проблеми антикризового управління на різних рівнях національної економіки (макро, мезо, мікро), проблеми антикризового управління підприємств торгівлі потребують уваги та дослідження.

Формулювання цілей дослідження. Враховуючи турбулентність зовнішнього середовища виникає потреба у систематичній діагностиці та оцінці ймовірності виникнення кризи. Метою дослідження стало спостереження динаміки основних соціально-економічних індикаторів розвитку галузі торгівлі на макро- та мезорівнях та якісна оцінка ймовірності виникнення кризової ситуації в галузі торгівлі Харківської області.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Показники соціально-економічного розвитку галузі в контексті проведення стратегічного аналізу на макrorівні розглядаються як фактори прискорення нарощування антикризового потенціалу торгівлі, посилення конкурентних переваг підприємств торгівлі і зміцнення їх позицій на ринку в довгостроковій перспективі.

У стратегії розвитку Харківської області на період до 2020 року зазначено: «Переживши системну кризу 90-х років, Харківщина стала єдиним з індустріальних регіонів України, якому вдалося змінити свій тип економіки згідно європейських тенденцій. Це підтверджується глибокими змінами в структурі валового регіонального продукту...Стрімкого розвитку зазнали не лише торгівля, а й складні послуги...» [6]. Серед сильних сторін регіону у стратегії зазначається, що торгівля у Харківській області посідає третє місце за обсягами роздрібного товарообігу серед регіонів України. У 2018 році показник обсягу роздрібної торгівлі на одну особу в Харківській області зріс на 3,09 % й склав 27 010 грн. Значення даного показника було на 22,68 % вище за середнє значення по Україні (22016 грн), і серед регіонів країни, що досліджувалися, Харківська область зайняла друге місце [7].

Цілеспрямований розвиток та ритмічне функціонування і підприємств сфери торгівлі безпосередньо пов'язане з своєчасністю виявлення негативних явищ на мезорівні. Враховуючи на це, при формуванні антикризової стратегії підприємства торгівлі повинні бути враховані основні регіональні тенденції розвитку галузі. В даному контексті ми повністю підтримуємо погляд В.П. Семиноженко, який визначає, що «...регіон залишається основним суб'єктом усіх внутрішніх і зовнішніх інтеграційних процесів» [5, с. 7].

Сьогодні галузь стає самостійним елементом розвитку господарської системи країни, функціонуючим в умовах жорсткої конкуренції,

підпорядковується законам попиту та пропозиції, існуючим в середовищі активного інноваційного розвитку зовнішнього оточення і вимагає продуманої стратегії розвитку. Діагностика стану галузі – це сукупність методів цільового аналізу, які дозволяють зробити висновок про стан галузі, перспективи розвитку, виявити слабкі місця в структурі її функціонування і виробити стратегічно опрацьовану антикризову політику управління галуззю [1, с. 63].

Дослідження соціально-економічного розвитку Харківського регіону дозволить оцінити основні тенденції, визначити особливості функціонування та напрямки розвитку галузі, виявити дестабілізуючі чинники, що має цінність для формування антикризової стратегії торговельних підприємств.

Аналіз тенденцій основних індикаторів соціально-економічного розвитку Харківської області за 2014-2017рр. наведено у таблиці 1. В основу оцінки імовірності виникнення кризи в галузі торгівлі Харківської області покладено експертний метод, який надав можливість визначити чинники впливу на формування антикризової політики регіону та стратегії підприємства торгівлі. В якості експертів були залучені висококваліфіковані фахівці в галузі економіки, політики та інших сфер діяльності. Дослідження, було спрямоване на визначення думки експертів про рівень соціально-економічного розвитку в Харківській області. Даний підхід, на нашу думку, дозволяє отримати додаткові відомості щодо визначення умов реалізації антикризової стратегії, допомагає зрозуміти й інтерпретувати результати, отримані при використанні об'єктивних методів оцінки стану на основі офіційної статистики.

Визначені ключові групи критеріїв, а саме «Фактори розвитку бізнесу», «Переваги регіону» та «Рівень несприятливості регіональних умов» формуються на основі власної системи індикаторів, що враховують специфіку галузі торгівлі (табл.2).

**Основні соціально-економічні індикатори розвитку галузі торгівлі
Харківської області за 2014-2017 рр.**

Індикатор оцінки	Значення показника по роках			
	2014	2015	2016	2017
Обсяг роздрібного товарообороту підприємств (млн.грн)	32255,30	36807,4	41849,7	46078,5
у тому числі: продовольчі товари (питома вага %)	46,70	46,4	45,4	45,1
непродовольчі товари (питома вага %)	53,30	53,6	54,6	54,9
Індекси фізичного обсягу валового регіонального продукту (у цінах попереднього року, відсотків)	97,50	81,2	103,4	105,4
Валовий регіональний продукт у розрахунку на одну особу (грн.)	35328	45816	57150	69489
Коефіцієнт зносу основних засобів підприємств торгівлі	39,00	39,20	40,30	38,60
Індекс споживчих цін	125,3	144,2	114,1	113,8
Рівень безробіття населення працездатного віку (за методологією МОП) в середньому за період, у % до економічно активного населення відповідного	8,1	7,3	6,6	6,3
Темп приросту зайнятого населення в торгівлі	0,93	1,02	1,02	1,07
Темп приросту середньої заробітної платні на 1-го працівника	1,23	1,14	1,2	1,24
Середня заробітна плата в галузі (грн)	3439	4692	5808	7631
Заборгованість із виплати заробітної плати – всього, млн.грн.	74,3	115,3	162,3	230,9
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,05	1,05	0,98	1,04
Коефіцієнт автономії	0,04	0,04	0,03	0,04
Коефіцієнт фінансової залежності	0,96	0,91	0,93	0,96
Частка довгострокових зобов'язань і забезпечень,%	13,37	12,83	3,65	10,33
Частка поточних зобов'язань і забезпечень,%	86,63	84,55	80,1	86,71
Рівень рентабельності (збитковості),%	-9,1	-7,8	14,3	20,1

Джерело: складено за офіційними даними Державної служби статистики України [8], Головного управління статистики Харківської області [9]

Таблиця 2

Вихідні дані для діагностики імовірності виникнення кризової ситуації в торговельній галузі Харківської області

Критерії	Індикатори оцінки	Індикатор оцінки*	Значення для Харківської області	Мінім. значення	Максим. значення
Інтегральний регіональний показник розвитку бізнесу	можливість застосування технологій на рівні підприємств	S	4,1	2,7	4,55
	рівень стандартів аудиту та звітності	S	4,52	1,25	5,46
	інтенсивність конкуренції на внутрішньому ринку	S	3,47	2,41	6,42
	проекти розвитку території, інфраструктури, екології	S	3,89	2,9	4,57
	ефективність ринку праці	S	5,85	2,03	5,67
	рівень розвитку торговельних процесів	S	4,22	2,09	6,25
	рівень застосування нових бізнес-моделей	S	4,38	2,42	6,05
	доступність фінансових послуг	S	5,26	2,1	6,04
Інтегральний показник переваг регіону	здатність забезпечувати більш високу продуктивність бізнесу	S	4,25	1	4,1
	витрати бізнесу на адміністративне регулювання	S	3,77	1	3,9
	якість інфраструктури	S	4,46	1	5,10
	кредитний рейтинг держави та регіону	S	4,2	1	4,2
	якість системи освіти	S	5,28	1	5,28
	сукупна податкова ставка	S	4,17	1	4,26
	якість використання торговельної площі	S	3,33	1	4,38
	індекс розміру внутрішнього ринку	S	2,75	1	3,71
Рівень несприятливості регіональних умов	нестабільність державної політики	D	4,4	2,3	6,48
	податкова політика	D	4,9	2,4	6,5
	корупція	D	4,1	1,8	5,5
	неефективність держапарату	D	3,7	2,2	6,6
	інфляція	D	6,5	2,3	6,7
	нестабільність місцевої та державної влади	D	5,7	2,1	5,8
	низька кваліфікація робочої сили	D	4,5	2,2	5,4
	нерозвинена інфраструктура	D	2,1	1,8	5,5
	валютне регулювання	S	5,7	1,7	6,2
	злочинність і злочинство	S	2,8	1,6	4,2
	обмежувальне законодавство	D	5,4	1,8	5,9

* S – стимулятор; D – дестимулятор.

Для визначення найбільш гострих проблем в соціально-економічному розвитку Харківської області було застосовано інструмент аналізу причинно-наслідкових зв'язків між різними факторами і результатом – діаграму Ісікави [10], яка застосовується з метою графічного відображення взаємозв'язку між вирішуваною проблемою і причинами, що впливають на її виникнення та дозволяє провести аналіз ланцюжка факторів, що впливають на проблему [4, с. 223]. Результати розрахунку за параметрами наведено у таблиці 3. Враховуючи необхідність систематичної оцінки ймовірності настання кризової ситуації, було проведено порівняльний аналіз результатів дослідження показника, що було проведено у 2014 році [11, с.10], а результати порівняння знайшли відображення на рис.1.

Таблиця 3

Шкала оцінки імовірності настання кризової ситуації в галузі

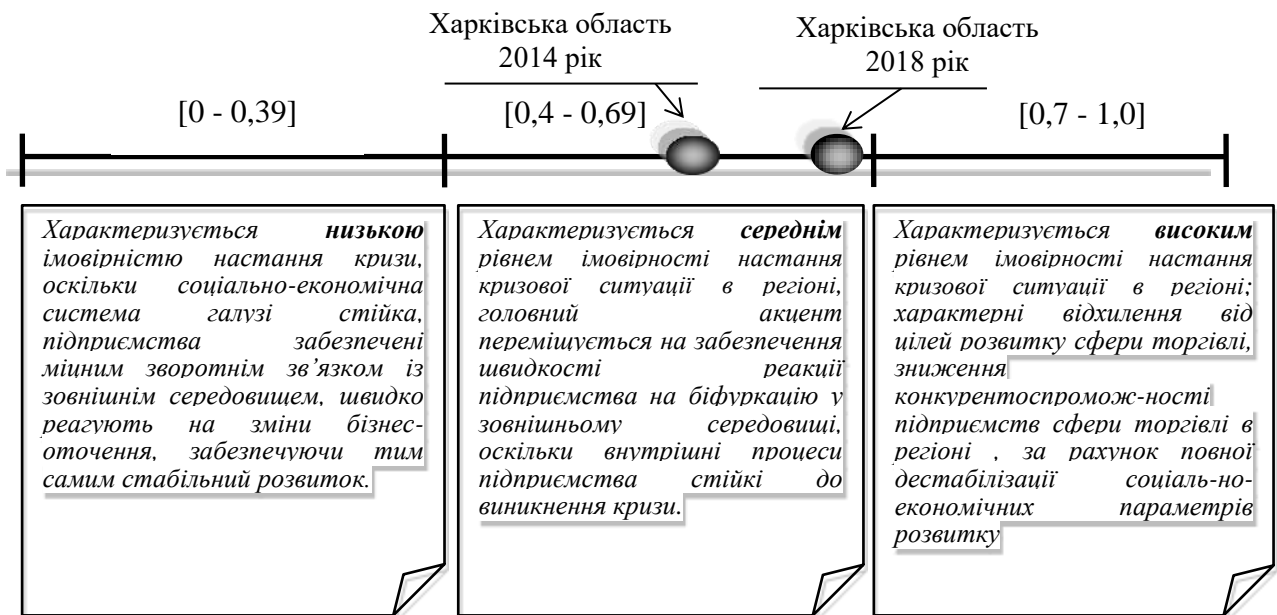
Параметр оцінки	Якісна оцінка		
	Низька імовірність настання кризи [0 - 0,39]	Середня імовірність настання кризи [0,4 - 0,69]	Висока імовірність настання кризи [0,7- 1]
«Фактори розвитку бізнесу»			
«Переваги регіону»			
«Рівень несприятливості регіональних умов»			
Індекс імовірності виникнення кризової ситуації в галузі			

Джерело: розроблено автором

Згідно проведеної якісної оцінки за групою ключових параметрів можна зробити наступні висновки. Аналіз, що проведено за групою «Фактори розвитку бізнесу», свідчить про середній рівень імовірності настання кризи за даним критерієм.

Позитивно впливають на стійкість розвитку бізнесу такі індикатори як адаптивність бізнесу, політика управління персоналом, розвиток

внутрішніх бізнес-процесів та джерела фінансування. Оцінка групи за критерієм «Переваги регіону» свідчить про низьку імовірність настання кризи в Харківській області. Оскільки, регіон має високі параметри оцінки за індексом конкурентоспроможності, розвитком інфраструктури, високим рівнем вищої освіти та професійної підготовки. Результати оцінки групи критеріїв «Рівень несприятливості регіональних умов» говорять про високий рівень імовірності настання кризи в регіоні.

Рис. 1. Якісна оцінка імовірності виникнення кризової ситуації в галузі торгівлі Харківської області

Джерело: розробка авторів

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результати якісної оцінки імовірності настання кризової ситуації в галузі торгівлі Харківської області за 2014-2018 рр. свідчать про те, що імовірність настання кризової ситуації в торговельній галузі регіону оцінюється як середня (індекс ризику 51%), але у порівнянні з оцінкою за 2010-2014 рр. (індекс ризику 42%) зросла та наближається до границі з високим рівнем ймовірності кризи. Ключовими завданнями управління на підприємствах

торгівлі має бути активація зусиль щодо зміцнення внутрішньої антикризової стійкості.

Оцінка ймовірності виникнення кризи в галузі є ключовим аспектом обґрунтування напрямків забезпечення збалансованого, рівноважного та безпечного соціально-економічного розвитку суб'єкта господарювання. Основою для розробки заходів щодо запобігання або пом'якшення негативних її наслідків, активації можливостей для забезпечення ефективного розвитку підприємства повинна стати сформована база знань про ймовірність настання кризової ситуації в галузі. Такий підхід до стратегічного планування, на нашу думку, дозволяє зосередити увагу менеджменту підприємств на найбільш критичних аспектах та своєчасно спланувати превентивні заходи антикризового управління.

Література

1. Рычихина Н. С. Диагностика как инструмент антикризисного управления отраслью // Современные наукоемкие технологии. Региональное приложение. 2014. № 1. С. 60-66.
2. Зверяков М. І. Антикризове управління фінансовою стійкістю банків умовах економічних дисбалансів: монографія / М. І. Зверяков, О. М. Зверяков; Одес. нац. екон. ун-т. Одеса : ОНЕУ, 2015. 418 с.
3. Линник О. І. Антикризове управління на вітчизняних та закордонних підприємствах: теорія, діагностика кризового стану, соціально-економічні аспекти управління : монографія / О. І. Линник, Р. Ф. Смолувик, І. А. Юр'єва; Нац. техн. ун-т "Харк. політехн. ін-т". Х.: Підручник НТУ "ХПІ", 2013. 543 с.
4. Фролова Л. В. Формирование бизнес-модели предприятия : учебник. Київ : Центр учеб. лит., 2012. 384 с.
5. Семиноженко В. П. Новый регионализм. Київ : Наукова думка, 2005. 160 с.

6. Стратегія розвитку Харківської області на період до 2020 року. URL: https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/431/43045/files/new-563_SRR2020.pdf
7. Стратегія розвитку Харківської області на 2021 - 2027 роки http://www.strategy.kharkiv.ua/docs/kharkiv_region_strategy_project.pdf
8. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Головне управління статистики у Харківській області. URL: <http://kh.ukrstat.gov.ua/>
10. Ishikawa K. What is Total Quality Control? The Japanese Way. London, Prentice Hall, 1985.
11. Жилякова О. В. Оцінка ймовірності виникнення кризової ситуації в галузі торгівлі Харківського регіону // Економічний аналіз : зб. наук. пр. Тернопіль : ТНЕУ «Економічна думка». 2015. Т. 22. № 1. С. 5–12.

References

1. Rychikhina, N. S. (2014) Diagnostika kak instrument antikrizisnogo upravleniya otraslyu // Sovremennye naukoemkie tekhnologii. Regionalnoe prilozhenie. 1, 60-66 [in Russ].
2. Zvieriakov M. I. & Zvieriakov O. M. (2015). Antykryzove upravlinnia finansovoiu stiikistiu bankiv umovakh ekonomichnykh dysbalansiv. Odesa: ONEU [in Ukrainian]
3. Lynnyk O. I., Smolovyk R. F. & Yurieva I. A. (2013). Antykryzove upravlinnia na vitchyznianskykh ta zakordonnykh pidpriemstvakh: teoriia, diahnostyka kryzovoho stanu, sotsialno-ekonomichni aspekty upravlinnia. Kharkiv: Pidruchnyk NTU "KhPI" [in Ukrainian].
4. Frolova, L. V. (2012) Formirovanie biznes-modeli predpriyatiya. Kiiv : Tsentr uchebnoy literature [in Russ].
5. Semynozhenko, V. P. (2005). Novyi rehionalizm. Kyiv : Naukova dumka [in Ukrainian]

6. Stratehiia rozvytku Kharkivskoi oblasti na period do 2020 roku. URL: https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/431/43045/files/new-563_SRR2020.pdf
7. Stratehiia rozvytku Kharkivskoi oblasti na 2021 – 2027 roky. URL: http://www.strategy.kharkiv.ua/docs/kharkiv_region_strategy_project.pdf
8. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Holovne upravlinnia statystyky u Kharkivskii oblasti. URL: <http://kh.ukrstat.gov.ua/>
10. Ishikawa, K. (1985) What is Total Quality Control? The Japanese Way, London: Prentice Hall.
11. Zhyliakova, O. V. (2015) Otsinka ymovirnosti vynyknennia kryzovoi situatsii v haluzi torhivli Kharkivskoho rehionu // Ekonomichnyi analiz, 1 (22), 5 – 12 [in Ukrainian]